

In Agamemnonis Aeschyleae exodo post Aegisthi orationem exultantis et de Agamemnonis caede gloriantis suo consilio perpetrata inde a v. 1580 haec oritur Aegistho cum Choro altercatio:

ΧΟΡΟΣ

Αἴγισθ', ὑβρίζειν ἐν κακοῖσιν οὐ σέβω. 1580
 σὺ δ' ἄνδρα τόνδε γῆς ἐκὼν κατακτανεῖν,
 μόνος δ' ἔποικτον τόνδε βουλευσάει γόνον·
 οὐ φημ' ἀλύξειν ἐν δίκῃ τὸ σὸν κάρα
 δημορρογεῖς, σάφ' ἴσθι, λευσίμους ἀράς. 1585

ΑΙΓΙΣΘΟΣ

σὺ ταῦτα φωνεῖς νεοτέρω προσήμενος
 κόπη, κρατούντων τῶν ἐπὶ ζυγῷ δορός;
 γνώσει γέρον ὧν ὡς διδάσκεισθαι βαρὺ
 τῷ τηλικούτῳ σωφρονεῖν εἰρημένον. 1590
 δεσμός δὲ καὶ τὸ γῆρας αἶ τε νῆσιδες
 δύαι διδάσκειν ἐξοχώταται φρενῶν
 ἰατρομάντις. οὐχ ὄρας ὄρων τάδε;
 πρὸς κέντρα μὴ λάκιζε, μὴ παίσας μογῆς.

ΧΟΡΟΣ

γύναι, σὺ τοὺς ἦγοντας ἐκ μάχης νέον 1595
 οἰκουρὸς ἐνὴν ἀνδρὸς αἰσχίνοσ' ἅμα
 ἀνδρὶ στρατηγῷ τόνδ' ἐβοίλευσας μύρον;

ΑΙΓΙΣΘΟΣ

καὶ ταῦτα ἱάπη κλανμάτων ἀρχηγενῆ.
 Ὅραφει δὲ γλῶσσαν τὴν ἐναντίαν ἔχεις.
 ὁ μὲν γὰρ ἦγε πάντ' ἀπὸ φθογγῆς χαρᾶ,
 σὺ δ' ἐξορίνας νηπίους ὑλάγμασιν 1600
 ἄξει· κρατηθεῖς δ' ἡμερώτερος φανεῖ.

ΧΟΡΟΣ

ὡς δὴ σὺ μοι τύραννος Ἀργείων ἔσει,
ὅς οὐκ, ἐπειδὴ τῆδ' ἐβούλευσας μίτρον,
δοῦσαι τόδ' ἔργον οὐκ ἔτιλης αὐτοκτόνως.

ΑΙΓΙΣΘΟΣ

τὸ γὰρ δολῶσαι πρὸς γυναικὸς ἦν σαφῶς· 1605

ἐγὼ δ' ὑποπιτος ἐχθρὸς ἢ παλαιγενής.

ἐκ τῶνδε τοῖδε χρημάτων πειράσομαι

ἄρχειν πολιτῶν· τὸν δὲ μὴ πειθάνορα

ζεύξω βαρείαις οὔτι μὴ σειραφόρον 1610

κριθῶντα πῶλον· ἀλλ' ὁ δυσφιλής σκότῳ

λιμὸς ξίνοικος μαλθακὸν σφ' ἐπόψεται.

ΧΟΡΟΣ

τί δὴ τὸν ἄνδρα τόνδ' ἀπὸ ψυχῆς κακῆς

οὐκ αὐτὸς ἠγάριζες, ἀλλὰ νιν γυνή

χώρας μίασμα καὶ θεῶν ἐγγωρίων 1615

ἔκτειν· Ὀρέστης ἄρα πον βλέπει φάος,

ὅπως κατελθὼν δεῦρο πνευμενεῖ τύχη

ἀμφοῖν γένηται τοῖνδε παγκρατῆς φονεύς.

ΑΙΓΙΣΘΟΣ

ἀλλ' ἐπεὶ δοκεῖς τὰδ' ἔρδειν καὶ λέγειν, γνώσει τάχα.

Vs. 1581 corrigendum esse ἀπὸν κατακτανεῖν alio loco monuimus. Chorus enim respicit Aegisthi verba vss. 1576 — 1577

καὶ τοῦδε τάνδρὸς ἠψάμην θυραῖος ὦν,

πᾶσαν συνάψας μηχανὴν δυσβολίας.

Hic quum θυραῖος ὦν verba non recte essem interpretatus, καὶ τοῦδε τάνδρὸς in καὶ τοῦδε τάνδρὸς esse mutandum putabam, quod qui merito reiecit Schneidewinus, ipse tamen loci sententiam non est assecutus. Hoc enim dicit Aegisthus: „et hunc virum interemi, quamquam caedi non interfui, quum totum eius occidendi consilium ego excogitaverim.“ Hanc sententiam quum chorus repetat, ἠψάμην θυραῖος ὦν verbis substituit ἀπὸν κατακτανεῖν, alterius vero versus πᾶσαν συνάψας μηχανὴν δυσβολίας sententiam satis accurate reddit hoc versu μόνος δ' ἔποικτον τόνδε βουλευσαι φέρον, quo quae in πᾶσαν inest notio, ea μόνος vocabulo recte effertur, ut μόνος sine causa sit in suspicionem vocatum a Ludovico Schmidt in Muetzelli Diariis schol. a. 1858. p. 544.

Sed etiam aliud vitium in hac Chori oratione inesse docet proximarum conformatio sententiarum, quae nullo sint vinculo coniunctae. Atque sententiarum nexus licet restitui possit *σὺ δ' ἄνδρα τόνδε φῆς* in *εἰ δ' ἄνδρα τόνδε φῆς* mutato, tamen non satis certam esse hanc emendandi rationem Godofredus Hermannus docuit, qui primus antithetica ratione hoc Chori et Aegisthi colloquium compositum esse perspexit, ut et quae Chorus, et quae Aegisthus loquitur versuum numeris exaequata sint in hunc modum;

Chor.	Aeg.	Chor.	Aeg.	Chor.	Aeg.	Chor.
VI	VIII	III	V	III	VIII	VI

Significaverat id Hermannus in Humboldtii interpretatione post v. 1580 et post v. 1606 unius versus omissione indicata, quas lacunas Wellauerus quum aliis argumentis tuetur, tum responsionis quam sibi deprehendisse in hoc colloquio videatur ratione, quum Hermannus in editione quid ipse illa lacunae significatione voluisset recte esse a Wellauero intellectum moneat. Quod igitur Alfredus Ludwig in eius libri quem de Aeschylo emendando scripsit Viennae a. 1860 editi p. 24 iam alios ante Hermannum rem perspexisse narrat, quosnam ille alios dicat equidem ignoro: sin Wellauerum dicit, qui tandem is ante Hermannum rem perspexit, cui perspicendae viam Hermannus monstravit? Non satis religiose Wellauerus se vidisse dicit quod Hermannum vidisse dicendum erat, idque leui sane castigatione animadvertit Hermannus: nunc vero post Hermanni editionem quis potest de hac re dubitare nisi qui caeco sit detrahendi studio abreptus? — Sed lacunam apud Humboldtum et Wellauerum post v. 1580 notatam in editione Hermannus ante v. 1584 indicandam fuisse censet, in hunc fere modum redintegrandam:

*τοίγαρ στυγηθεῖς δυσθέοις τολμήμασιν
οὐ φημ' ἀλύξειν ἐν δίχῃ τὸ σὸν κάρα —*

ut pro *ἀλύξεις* mutata constructione illatum sit *οὐ φημ' ἀλύξειν τὸ σὸν κάρα*, *τοίγαρ* vero interrogationem sequatur ut in Choeph. v. 882

*φιλεῖς τὸν ἄνδρα; τοίγαρ ἐν ταύτῳ τάφῳ
κείσει.*

Mutatae constructionis incommodum removendum putat Kayserus *στυγητόν* pro *στυγηθεῖς* posito, Fridericus Thierschius vero in Disquisitionibus de analogiae Graecae capitibus minus cognitis Part. III p. 83 lacunae situm statuit in corruptela *σὺ δ' ἄνδρα τόνδ' ἔφης*, hoc fere modo explendae;

σὺ δ' εἰ δόλοισιν ἐνταθεὶς ἀιηρίοις
 τὸν ἄνδρα τόνδε φῆς ἐκὼν κατακτανεῖν,
 μόνος δ' ἔποικτον τόνδε βουλευσαί φόνον,
 οὗ φημ' ἀλύξειν κ. τ. λ.

Ut hic, quamquam emendandi ratio incerta, vitium tamen manifestum est, sic altero loco, in Aegisthi oratione, quae antithetica versuum compositione evincitur lacuna, eadem orationis hiatus comprobatur. Nam etsi v. 1606 vitiosum illud *ἐκ τῶνδε τοῦδε χρημάτων* removeri potest facili quam Porsonus proposuit emendatione *ἐκ τῶν δὲ τοῦδε χρημάτων*, tamen recte Hermannus monet, nimis abruptam esse opum Agamemnonis mentionem, quibus sic demum recte se fretum dicere poterat Aegisthus, si eas nunc suas esse significasset. Itaque cohaesisse orationem hoc fere modo putat Hermannus:

ὥστ' ἠλαβεῖτ' ἄν. νῦν δ' ἐγὼ κρατῶν δόμων
 ἐκ τῶνδε τοῦδε χρημάτων πειράσομαι
 ἄρχειν πολιτῶν.

Fridericus Thierschius vero, cui prorsus removenda haec Hermanni ratio videtur, tale quid proposuit:

καὶ νῦν κρατίνων σκῆπτρα καὶ θρόνους πατρὸς
 ἐκ τῶνδε τοῦδε χρημάτων κ. τ. λ.
 ut *ἐκ τῶνδε* non sit subinde, sed sceptri et throni auctoritate subnixum.

Eam Agamemnonis partem, in qua libri Medicei auctoritate destituti sola Florentini fide nitimur, librariorum non modo erroribus sed etiam temerariis mutationibus depravatam esse, quum ex aliis multis locis cognoscitur, tum satis memorabile hoc de quo disputamus colloquium praebet exemplum, Chori dico versus 1594 — 1596

γύναι, σὺ τοὺς ἤκοντας ἐκ μάχης νέον
 οἰκουρὸς ἐνὴν ἀνδρὸς ἀσχύνουσ' ἅμα
 ἀνδρὶ στρατηγῷ τόνδ' ἐβούλευσας μόνον;

De hoc loco hanc habemus G. Hermanni adnotationem: „Auratus quum coniecisset *τοῦ γ' ἤκοντος*, Stanleius *τοῦδ' ἤκοντος* scribi iussit, quod receperunt Schützius, Porsonus et ceteri praeter Wellauerum et Scholefieldium. Wellauerus *τοὺς ἤκοντας* ab *οἰκουρὸς* pendere voluit (quod fieri non potest), hoc sensu, domi exspectans eos qui ex pugna rediissent: nam chorum haec non Clytaemnestrae, sed Aegistho dicere, quem mulierem appellet: Clytaemnestram non esse in scena. Hoc postremum plane falsum est: mansit enim Clytaemnestra in scena, manetque usque ad finem fabulae: illud prius autem non minus errore caret. Nam si quis putet, *γύναι* quum dicit

chorus, Aegisthum appellari, necessario statuere debebit scribendum esse non *αἰσχόρουσα* (id enim non solum ambiguum, sed prorsus ineptum esset, verum *αἰσχύννας*, masculinum participium. Praeterea ob eandem ambiguitatem scribendum esset coniunctim *γυνή σύ*. Sic demum haec recte dicta essent.“ Hic quum pleraque recte sint disputata, mirum tamen est Hermannum in eum errorem incidere potuisse, ut haec non Aegistho, sed Clytaemnestrae dicere Chorum putaret. Nam quid tandem secutus ita rem instituerit poeta, ut Chorus cum Aegistho colloquens hoc colloquio interrupto repente ad Clytaemnestram se converteret nihil respondentem, quum praesertim quid Chorus de Clytaemnestrae facinore cogitaret, huic in eo quod modo cum illa habuit colloquio significasset? Neque ea ipsa quae dicit Chorus, recte Clytaemnestrae dicerentur, nam Aegisthus, non Clytaemnestra *ἐβούλευσε μέρος*, Clytaemnestra caedem perfecit, machinatus est Aegisthus, ut ipse gloriatur vss. 1576 — 1577

*καὶ τοῦδε ἀνδρὸς ἠψάμην θυραῖος ὄν,
πᾶσαν συνάψας μηχανὴν δυσβουλίας,*

Chorus saepius repetit, ut v. 1582

μόνος δ' ἔποικτιον τόνδε βουλευῆσαι φόνον

v. 1603

ὣς οὐκ, ἐπειδὴ τῷδ' ἐβούλευσας μέρος

eodemque modo hic

ἀνδρὶ στρατηγῷ τόνδ' ἐβούλευσας μέρος.

Hoc igitur quum certum sit, Aegisthum hic a Choro compellari, sequitur, ut *αἰσχόνουσα* in *αἰσχύννας* corrigendum sit, illud ambigi potest, utrum *γίνα* sit retinendum, an *γυνή σύ*, quod Hermannus necessarium videtur, corrigendum. Deinde librorum scripturam *τοὺς ἤκοντας* in *τοῦδ' ἤκοντος* mutari iussit Stanleius eamque emendationem plerisque probavit, quamquam perversam ita existere orationem non est quod pluribus demonstratur. Omnia huius loci incommoda tolluntur egregia Wieseleri emendatione, a Schneidewino recepta, *μένων* pro *νέον* restituentis, ut ita Chorus alloquatur Aegisthum:

*γίνα, σὺ τοὺς ἤκοντας ἐκ μάχης μένων
οἰκουρός, εὐνήν ἀνδρὸς αἰσχύννας ἄμα,
ἀνδρὶ στρατηγῷ τόνδ' ἐβούλευσας μέρος;*

Iam recte opposita sunt *ἤκοντας ἐκ μάχης* et *μένων οἰκουρός*, recteque additum *εὐνήν ἀνδρὸς αἰσχύννας ἄμα*. Ignaviam hominis exprobrat, mulieremque compellat, quod mulieris est *οἰκούρημα*, viro turpe, ut est apud Euripidem Heracl. v. 698

αἰσχρὸν γὰρ οἰκούμενον γίνεσθαι τόδ᾽
τοὺς μὲν μάχεσθαι, τοὺς δὲ δειλίᾳ μένειν.

Patet igitur librarium deceptum γέναι appellatione temere ad Clytaemnestram relata participium *αἰσχύνας* in *αἰσχύνουσ'*, μένων vero, cuius loco femininum genus substitui numeri vetabant, in *νέον* convertisse. Haec librarii mutatio sane temeraria est et nimis violenta, a qua fortasse immunis erat liber Mediceus, sed in Florentino, cuius auctoritate sola hic utimur, quum alia sunt vitia commissa, tum consimili ratione participii genus mutatum, ut v. 248 *σιγῶσῃ* in *σιγῶντι*, v. 256 *φρονοῦντος* in *φρονούσης*. Hoc tenendum est praesertim hanc corruptissimam fabulae partem tractanti, ob eamque causam copiosius de hoc loco disputavimus, ut cognita librarii audacia maior proximae disputationi nostrae fides compararetur, in qua ad medicinam non satis lenem, si non urendis et secandis corruptis, attamen luxatis reponendis confugiendum videtur.

Postquam enim ad haec Chori probra Aegisthus novis minis respondit, cuius orationis extremi duo versus sunt:

σὺ δ' ἔξορίνας νηπίους ἑλάγμασιν
ἄξει κρατηθεὶς δ' ἡμερώτερος φανεί,

Chorus haec profert vss. 1602 — 1604

ὧς δὴ σὺ μοι τύραννος Ἀργείων ἔσει,
ὅς οὐκ, ἐπειδὴ τῷδ' ἐβούλευσας μόρον,
δραῦσαι τόδ' ἔργον οὐκ ἔτελης αὐτοκτόνως.

De particulis *ὧς δὴ*, quasi scilicet, ab aliis est dictum; deinde bis positum *οὐκ* defendi vix potest, recteque videtur Hartungius *ὅς οὐδ'* correxisse. Hoc igitur dicit: tu scilicet mihi rex Argivorum eris, qui ne id quidem agere ausus sis, ut quam huic parasses necem, eam ipse exsequerere. Quum Chorus Aegisthum neget Argivorum tyrannum fore, Aegisthus vero nihil de tyrannide dixerit, interpretes ad hoc artificium confugiunt, ut Chori responsum ad vocem *κρατηθεὶς* referri dicant, inde enim apparere, tyrannidem esse occupaturum Aegisthum. At *κρατηθεὶς* est in vincula coniectus, neque hic Aegisthus se tyrannidem affectare exponit, sed resistentes in vincula esse coniecturum minatur, quas minas si neglegere noluit, repellere non una ratione poterat Chorus, ita non poterat, ut cur ille esse Argivorum tyrannus non posset doceret. Rem apertam etiam clariorem reddet versio Germanica, quam Frauzium secutus hic subicio:

Aegisthos.

*Auch diese Worte werden bitterer Thränen Quell.
Du hast von Orpheus Zunge ganz das Widerspiel:
der führt mit seiner Stimme Zauber alles fort,
du aber, reizend durch dein thörichtes Gebell,
wirst abgeführt; die Kette macht dich zahmer bald!*

Chor.

*Du wirst ein schöner König mir von Argos sein,
der, als du Mord sannst diesem, nicht einmal die That
du auszuführen wagtest mit selbeigner Hand!*

Argumentis non opus est, ipso sensu haec non esse apta inter se etiam indocti intellegent. Quare dubitari non potest quin alieno loco positum sit hoc Chori dictum, in eaque oratione, ad quam respondeat Chorus, tyrannidem se esse occupaturum perspicue et aperte dixerit Aegisthus.

Sed etiam magis admirabile est Chori responsum, quod ultimum in hoc colloquio positum est vss. 1613 sqq.

*τί δὴ τὸν ἄνδρα τίνδ' ἀπὸ ψυχῆς κακῆς
οὐκ αὐτὸς ἠνάριξες, ἀλλὰ νιν γυνή
χώρας μίασμα καὶ θεῶν ἐγχωρίων
ἔκτεινε.*

Nam postquam Chorus eo de quo modo disputavimus loco Aegistho crimini vertit, quod non ipse interfecerit Agamemnonem, eiusque rei rationem perspicue exposuit Aegisthus:

*τὸ γὰρ δολῶσαι πρὸς γυναικὸς ἦν σαφῶς
ἐγὼ δ' ἔποπιτος ἐχθρὸς ἢ παλαιγενής,*

qui tandem iterum cur non ipse occiderit interrogatur? Hoc tam mihi videtur ineptum esse, ut rem monstrasse sufficiat. Tamen interpretes tacent, unus, quod sciam, Klausenus haec adnotat: „omnino non curat chorus excusationes Aegisthi, quasi dolus mulierem magis deceat et ipse suspectus fuerit: sed has ipsas pro signis ignaviae habet et exprobrationem repetit, certo expectans facilem fore Oresti redeunti victoriam.“ Quamvis illas Aegisthi excusationes pro ignaviae signis habeat, tamen qui responsum accepit, quaecumque id est, idem iterum interrogare, quasi nondum esset responsum, nullo pacto potest. Schneidewinus interpunctionem mutavit: *τί δὴ; τὸν ἄνδρα — ἔκτεινε.* At *τί δὴ;* dicere is non potest qui nihil novi affert, sed rem iam expositam denuo repetit, neque quorsum illa repetitio spectet intellegitur.

Denique in disputationem vocandus est primus qui hoc colloquium sequitur tetrameter:

ἀλλ' ἐπεὶ δοκεῖς τὰδ' ἔρδειν καὶ λέγειν, γνώσει τάχα.

G. Hermannus „Scripsit, inquit, Aeschylus *καὶ λέγειν*. At, inquit Aegisthus, quoniam factis, non dictis pugnaturus videris, statim cognosces —. Non eloquitur sententiam, gestu se gladium stringere velle significans.“ Recte Hermannus *ἔρδειν καὶ λέγειν* correxit, eodemque modo quum aliis locis peccatum, tum huius fabulae v. 1004

*οἱ δ' οὐποτ' ἐλπίζαντες ἤμησαν καλῶς,
ὅμοι τε δούλοις πάντα καὶ παρὰ σιάθμην.*

Hic *παρὰ σιάθμην* explicant praeter amussim, i. e. praeter aequum, quod et per se incredibile est, *παρὰ σιάθμην* dictum esse ut *παρὰ τὸ πρόπον*, neque usu comprobatur, veluti Theognis v. 543 dixit:

*ζῆ μὲ παρὰ σιάθμην καὶ γνώμονα τήνδε δικάσσαι,
Κόρυς, δίκην, ἴσιν τ' ἀμφοτέροισι δόμεν.*

Παρὰ σιάθμην igitur contrarium eius significat quod hic requiritur, ut *καὶ παρὰ σιάθμην* corrigendum sit. — Illuc revertor. Recte Hermannum *καὶ λέγειν* emendasse certum est, quod vero non eloqui sententiam Aegisthum statuit, probari nequit, quum interruptae orationi hic nullus locus sit. Deinde quid illud est „quoniam factis non dictis pugnaturus videris“? Nihil de factis dixerat Chorus, non se esse pugnaturum ostenderat, sed in Oreste omnem sibi esse spem repositam. Permira est Schneidewini explicatio: „nun, da du den Vorsatz hast, das zu betreiben und nicht mit Worten zu kämpfen, so wirst du bald gewahr werden, dass auch ich zur That bereit bin,“ ut *τὰδ' ἔρδειν* ad Orestis reditum referatur. At Chorus sperat reditum Orestem, se ipsum vero non dixerat illius reditum factis non verbis esse paraturum. Nimirum hic quoque versus non suo loco positus est, ex cuius verbis *ἔρδειν καὶ λέγειν* apparet, in ea ad quam hic respondet Aegisthus oratione de agendo verba fecisse Chorum.

Ex his quae disputavimus efficitur, versuum ordinem in hoc colloquio perturbatum esse. Versus 1602 — 1604 non suo loco positi sunt, praecedat enim necesse est Aegisthi oratio, qua tyrannidem se esse occupaturum ostendat. Versus 1613 — 1618 non suo loco positi sunt, sequatur enim necesse est, non praecedat Aegisthi oratio, qua cur non ipse Agamemnonem occiderit ostendat. Haec duo igitur Chori dicta ubi sedes suas mutare iusserimus, nihil erit non recte suoque loco positum. Iam enim et eam Chori orationem, qua cur Aegisthus non ipse occiderit Agamemno-

nem quaerit, Aegisthi responsum non praecedet sed ut par est sequetur, et illa Chori verba, quibus Aegisthi tyrannidem ridet, ὡς δὴ σύ μοι τύραννος Ἀργείων ἔσει ad praecedentis Aegisthi orationis verba πειράσσομαι ἄρχειν πολιτῶν recte referentur, simulque illud hac transpositione assequemur, ut etiam tetrameter ille iustum obtineat locum, quippe cui iam versus 1602 — 1604 praecedant, ut Chori verbis δρᾶσαι τόδ' ἔργον οὐκ ἔτιλης convenienter verba τάδ' ἔρδειν καὶ λέγειν opponat Aegisthus. Hoc omnisque huius loci conformatio ut clarins appareat, totum hoc colloquium correctum infra exhibeo:

ΧΟΡΟΣ

Ἀἴγισθ', ὑβρίζεις ἐν κακοῖσιν οὐ σέβω. 1580
* * * *

σύ δ' ἄνδρα τένδε φῆς ἄπων κατακτανεῖν,
μόνος δ' ἔποικτον τόνδε βουλευῆσαι γόνον,
οὐ φημί ἀλύξειν ἐν δίκῃ τὸ σὸν κάρα
δημορριφεῖς, σάφ' ἴσθι, λευσίμους ἀράς. 1585

ΑΙΓΙΣΘΟΣ

σύ ταῦτα φωνεῖς νεριτέρα προσήμενος
κώπη, κρατούντων τῶν ἐπὶ ζυγῷ δορός;
γνώσει γέρον ὦν ὡς διδάσκεισθαι βαρὺ
καὶ τηλικούτω σωφρονεῖν εἰρημένον.
δεσμός δὲ καὶ τὸ γῆρας αἶ τε νήστιδες 1590
δύαι διδάσκειν ἐξοχώταται φρενῶν
λαίρομάντις. οὐχ ὁρᾷς ὁρῶν τάδε;
πρὸς κέντρα μὴ λάκτις, μὴ παίσας μογῆς.

ΧΟΡΟΣ

γύναι, σύ τοὺς ἦκοντας ἐκ μάχης μένων
οἰκουρὸς, εὐνήν ἀνδρὸς αἰσχύνας ἅμα, 1595
ἀνδρὶ στρατηγῷ τόνδ' ἐβούλευσας μόρον;

ΑΙΓΙΣΘΟΣ

καὶ ταῦτα τᾶπη κλανυμάτων ἀρχηγενῆ.
Ὅρφεϊ δὲ γλώσσαν τὴν ἐναντίαν ἔχεις.
ὁ μὲν γὰρ ἤγε πάντ' ἀπὸ φθογγῆς χαρᾶ,
σύ δ' ἐξορίνας νηπίοις ἐλάγμασιν 1600
ἄξει· κρατηθεῖς δ' ἡμερώτερος φανεῖ.

ΧΟΡΟΣ

τί δὴ τὸν ἄνδρα τόνδ' ἀπὸ ψυχῆς κακῆς
οὐκ αὐτὸς ἠνάριζες, ἀλλὰ νιν γυνή
χώρας μίασμα καὶ θεῶν ἐγγωρίων
ἔκτειν'; Ὅρεσσης ἄρά που βλέπει φάος, 1605

ὅπως κατελθὼν δεῦρο προεμμενεί τύχη
ἀμφοῖν γένηται τοῖνδε παγκρατῆς φονεύς.

ΑΙΓΙΣΘΟΣ

τὸ γὰρ δολῶσαι πρὸς γυναῖκός ἦν σαφῶς·
ἐγὼ δ' ὑποπιὸς ἐχθρὸς ἢ παλαιγενής.

1610

ἐκ τῶνδε τοῖνδε χρημάτων πειράσομαι
ἄρχειν πολιτῶν· τὸν δὲ μὴ πειθάνορα
ζεύξω βαρεῖαις οὔτι μὴ σειραφόρον
κρηθῶντα πῶλον· ἀλλ' ὁ δυσφιλῆς σκότφ
λιμὸς ξύνοικος μαλθακὸν σφ' ἐπόψεται.

1615

ΧΟΡΟΣ

ὣς δὴ σύ μοι τύραννος Ἀργείων ἔσει,
ὅς οὐδ', ἐπειδὴ τῷδ' ἐβούλευσας μόρον,
δραῖσαι τόδ' ἔργον οὐκ ἔτιλης ἀντοκτόνως.

ΑΙΓΙΣΘΟΣ

ἀλλ' ἐμ' εἰ δοκῶ τὰδ' ἔρδειν κοῦ λέγειν, γνώσει τάχα.

Quum Aegisthus vss. 1576 — 1577 et interemisse se Agamemnonem quamquam aliena manu, et totum consilium excogitasse dixerit, quod repetit Chorus vss. 1581 (*ἀπὸν κατακτανεῖν*) et 1582 (*βουλεῦσαι φόνον*): alterum exprobrat Chorus vss. 1586 — 1588, indignum fuisse viro consilium, ex quo domi sedens regi imperatori ex bello redeuntī insidias struxerit; alterum vss. 1602 — 1605 ei crimini vertit, quod caedem ignavo consilio machinatus non ipse perfecerit sed mulier virum occiderit. Hoc igitur dicto superius Chori dictum continuatur neglectis Aegisthi minis, similique ratione rem instituerat poeta in Chori colloquio cum Clytaemnestra, ubi postquam ex partitione vss. 1416 1417 proposita Chorus de Helena (*γυναῖκός διαί*) vss. 1418 — 1429 exposuit, deinde Clytaemnestrae orationem interpositam non curans vss. 1436 sqq. ad alteram partem (*πρὸς γυναῖκός*) persequendam pergit. Quod igitur v. 1602 *τί δή* positum est et *ἀπὸ ψυχῆς κακῆς*, quae verba Schneidewinum vexabant, ea iam facillima sunt explicatu. Hoc enim dicitur: „cur igitur, quoniam semel pro ignavo animo tuo placuit domi sedenti exspectare revertentem ex bello victorem, cur igitur insidiis paratis inimicum non ipse necasti, sed mulier virum occidit?“ Denique ut v. 1585 populi lapidationem, sic hoc loco Orestis vindictam minatur Chorus. Ad hanc orationem ita respondet Aegisthus, ut quod Chorus dixerat *τί οὐκ αὐτὸς ἠνάριζες, ἀλλὰ γυνή ἔκτεινε*, id primis duobus versibus respiciat; quod vero Chorus minatus Orestis mentionem fecit, parum se eius vindictam curare significet, sed Agamemnonis opibus, Orestis patrimo-

nio, potitum cives imperio esse contenturum, seditiosos catenis coerciturum. Hoc ridet Chorus eumque qui insidias quidem struere, aggredi vero adversarium non ausus sit, parem esse negat imperio obtinendo. Ita res eo deducta est, ut non amplius minis contentus vim inferre senibus paret Aegisthus. „At, inquit, num mihi in animo sit agere et exsequi quod minatus sum, non verbis minari, statim cognosces.“

Iam quomodo sit orta haec perturbatio si quaeris, mihi quidem vitii origo non tam a librarii negligentia quadam et errore repetenda, quam a correctoris interpolatione videtur. Qui quum Aegisthi verba τὸ γὰρ δολῶσαι πρὸς γυναικὸς ἦν σαφῶς non recte opinaretur eam Chori sententiam sequi, qua ille Orestis reditum ultoris minaretur, extremum Chori dictum hoc loco ponendum esse existimavit, ad cuius verba δρᾶσαι τὸδ' ἔργον οὐκ ἔτιλης ἀντοκτιόνως iam apte Aegisthus cur non ipse perfecisset caedem responderet.

Denique quod de antithetica huius colloquii ratione disseruimus, id ita nunc mutatur, ut medios Aegisthi quinque versus 1597 — 1601 eodem ordine et praecedant tria cola et sequantur:

Chor.	Aeg.	Chor.	Aeg.	Chor.	Aeg.	Chor.
VI	VIII	III	V	VI	VIII	III

Ita etiam simplicioremanenti sumus responsionis rationem, quamquam nescio simplicioreman artificiosioreman magis hic commendabilem dicam: Alfredus Ludwig artificiosissimam quamque dicitur esse verissimam artificio ipso ratus certum contineri probabilitatis argumentum. Is enim in eo quem supra commemoravi libro p. 24 duos versus in hoc colloquio non excidisse sibi persuasit, sed potius duos esse eiciendos, v. 1589 τῷ τηλικούτῳ σωφρονεῖν εἰρημένον et v. 1615 χάρας μίασμα καὶ θεῶν ἐγγωρίων. Et ille quidem versus ut difficilis sit explicatu, tamen quomodo aliunde huc illatus sit, etiam difficiliter fuerit explicatu. Alterum vero Chori versum (1615) eicere velle nimiae est temeritatis, quem miramur potuisse viro doctissimo non solum inutilem videri, sed etiam ineptum, propterea quod conviciis eo loco non opus sit sed simplice viri et mulieris oppositione. Non cogitavit igitur muliere commemorata Chori iram excitari, tantique facinoris atrocitate commotum animum abripi ad vindictae expectationem. Deleto illo versu simul vinculum deletur quo hae sententiae sunt coniunctae, quumque omnis vis in ea sententia inesset, quod non ipse Aegisthus sed mulier caedem perfecit, huius rei videretur Chorus, non ipsius sceleris flagitare vindictam.

tur his duobus versibus A. Ludwig hanc efficit compositionem antitheticam:

Chor. Aeg. Chor. Aeg. Chor. Aeg. Chor.
V VII III V III VII V

et „die Complicirtheit, inquit, dieser Responion, so wie der vorher dargelegten ist wohl hinlängliche Bürgschaft für ihre Richtigkeit.“

De artificio modo diximus: alter vero quem se antea exposuisse dicit locus versibus 1006 — 1030 continetur. Postquam Clytaemnestra Cassandram aedes intrare iussit, Cassandra vero neque obtemperavit, neque omnino illius orationem attendit, hoc exoritur colloquium:

ΧΟΡΟΣ

σοί τοι λέγουσα παύεται σαφή λόγον.
ἐντὺς δ' ἀλοῦσα μορσίμων ἀγρευμάτων
πεῖθοι' ἂν εἰ πεῖθοι' ἀπειθοίης δ' ὕσως.

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ

ἀλλ' εἴπερ ἐστὶ μὴ χελιδόνος δίκην
ἀγνώτα φωνὴν βάρβαρον κεκλημένη, 1010
ἔσω φρενῶν λέγουσα πεῖθω νιν λόγῳ.

ΧΟΡΟΣ

ἔπου. τὰ λῶστα τῶν παρεστώτων λέγει.
πεῖθον, λιποῦσα τόνδ' ἀμαξίρη θρόνον.

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ

οὔτοι θυραίαν τήνδ' ἐμοὶ σχολὴν πάρα
τριβεῖν· τὰ μὲν γὰρ ἐστίας μεσομγάλου 1015
ἔστηκεν ἤδη μῆλα πρὸς σφαγὰς πάρος,
ὡς οὔ ποτ' ἐλλίσασι τήνδ' ἔξειν χάριν
σὺ δ' εἴ τι δράσεις τῶνδε, μὴ σχολὴν τίθει.
εἰ δ' ἀξυνήμων οὔσα μὴ δέχει λόγον,
σὺ δ' ἀντὶ φωνῆς φράζε καρβάνῳ χερσί. 1020

ΧΟΡΟΣ

ἐρμηνέως ἔοικεν ἡ ξένη τοροῦ
δεῖσθαι· τρόπος δὲ θηρὸς ὡς νεαιρέτον.

ΚΛΥΤΑΙΜΝΗΣΤΡΑ

ἦ μαινεταιί τε καὶ κακῶν κλύει φρενῶν,
ἦτις λιποῦσα μὲν πόλιν νεαιρέτον
ἦκει· χαλινὸν δ' οὐκ ἐπίσταται φέρειν, 1025

πρὶν αἵματηρὸν ἐξαφρίζεσθαι μένος.
οὐ μὴν πλέω ῥίψασ' αἵμασθήσομαι.

ΧΟΡΟΣ

ἐγὼ δ', ἐποικτεῖρω γὰρ, οὐ θυμώσομαι.
ἴθ' ὧ τάλαινα, τόνδ' ἐρημώσασ' ὄχον,
εἴκουσ' ἀνάγκη τῆδε καίνισον ζυγόν.

1030

Hic versus 1019 — 1020 post v. 1011 collocandos esse censet Ludwig, ut haec existat responsionis ratio:

Ch.	Kl.	Ch.	Kl.	Ch.	Kl.	Ch.
III	V	II	V	II	V	III

Speciosum est hoc commentum, quod probarem, modo recte duos illos versus priori Clytaemnestrae orationi adiungi mihi persuaderem. Et leviter rem consideranti apte verbis *ἀλλ' εἶπερ ἐστὶ μὴ φωνὴν βάρβαρον κεκμημένη* opponi videntur *εἰ δ' ἄξονήμων οὔσα μὴ δέχει λόγον*. At alia videntur obstare. Primum, quod prioribus tribus versibus Clytaemnestra ad Chorum conversa de Cassandra loquitur, altero vero quod priori opponatur membro ad ipsam se convertit Cassandram. Quod Ludwig posuit *ἀλλ' εἶπερ εἰμὶ μὴ χελιδόνος δίκην*, eo hoc incommodum non tollitur, et nisi fallor calami errori illud *εἰμὶ* tribuendum, quod mea quidem sententia hic prorsus ineptum foret. Deinde quae inter verba *πεῖθω νιν λόγῳ* et *ἀντὶ φωνῆς φράζε καρβάνῳ χειρὶ* oppositionis ratio intercedat, mihi quidem non liquet. Sententia enim talis esset: „atqui nisi forte Graece nescit, persuadeo ei oratione: sin autem me non intellegis, tu vocis loco manu loquere.“ Quid igitur vult Cassandram loqui vel manu significare? An se Graece nescire? At hoc inutile foret; nam quid tum factura erat Clytaemnestra? Nimirum ipsi ut se sequeretur manu ostendendum erat, idque statim facere poterat et dicere: „sin Graece nescis, manu tibi significo ut relicta sede domus intres.“ At fortasse num sit obtemperatura Cassandram manu ostendere iubet. At id hic non apte fieri apparet, postquam modo se non dubitare dixit quin esset obtemperatura. Non igitur monenda erat Cassandra ut manu nescio quid significaret, sed ut relicta sede in aedes intraret. Denique quum Cassandra neque verbo neque signo respondeat, mirum est quod non statim irata abijt Clytaemnestra, sed iterum eam alloquitur, quamvis num intellegatur ignoret. Contra multo aptius illi versus post v. 1018 *οὐ δ' εἴ τι δράσεις τῶνδε, μὴ σχολὴν τίθει* ponuntur. Iam enim dubitat Clytaemnestra, quumque immota sedeat Cassandra neque Clytaemnestrae Chorique orationes attendat, tandem responsum aliquod ut accipiat Clytaemne-

stra gestu orationem suam adiuvans Cassandram ut si Graece nesciat, manus respondeat signo hortatur. Quae quum ne sic quidem respondeat, tum et Chorus hanc summam obstinationem notans ἐρμηνέως, inquit, εἰοικεν ἢ ξένη τοροῦ δεῖσθαι, et Clytaemnestra irata discedit.

Ceterum prius illud Clytaemnestrae dictum in libris non recte scriptum est, mirumque defendi a plurimis potuisse versus 1011 ἔσω φρενῶν λέγουσα πείθω νιν λόγῳ, in quo fere nihil sit quo non offendere. Nam ἔσω φρενῶν λέγουσα quum vulgo ita interpretentur, ut sit in Cassandrae animo dicens, i. e. ita dicens ut non auribus solum, sed etiam mente verba mea percipiat: Schneidewinus hoc dicendi genus exemplis conatur stabilire qualia sunt ἔσω φρενῶν γράφω, ἔσω φρενῶν ἐρωδιά μοι, illud non docuit φρένας Cassandrae hic intellegi posse. Nam ut quum dico animo νοίνο, meum, non alius animum dico, quum ἔσω φρενῶν γράφω, in animo inscribere dicor meo, non alieno: sic ἔσω φρενῶν λέγω si dici posset, nihil aliud esset nisi in animo meo dico. Et ut possit ἔσω φρενῶν λέγουσα significare: dicens ut Cassandra intellegat, tamen inutilis esset haec repetitio, et argumentum potius expectatur, quo nisa se illi persuadere dicit Clytaemnestra. Multo igitur rectius Klausenus Bothii interpretationem secutus vertit quum prudens dicam, modo hoc inesse in verbis illis docuisset. Dubitari nequit, quin haec vitiosa sint, et ut haec vitiosa, sic altera quoque huius versus pars manifesta prae se fert corruptelae argumenta. Nam spondeus πείθω positus ante quintam arsin vitiosus est, eoque correctoris interpolatio coarguitur non satis periti, qui melioribus numeris νιν πείθω λόγῳ potuisse dici ignoraret. Deinde πείθω praesens ferri nequit, neque pro futuro positum ferri posset, propterea quod nova quaedam argumenta non amplius est additura Clytaemnestra, λόγον orationem dicit, qua modo comiter et benigne allocuta erat Cassandram. Quid hic requiratur apertum est. Chorus enim quum se dubitare dixerit an non esset obtemperatura Cassandra, Clytaemnestra respondens Choro ad eumque conversa se contra sentire ostendit. Quare mihi corrigendum videtur: ἔσω φρενῶν γεγῶσα πείθοιτ' ἂν λόγῳ. Iam Chori verbis ἀπειθοίης δ' ἴσως recte opponit Clytaemnestra πείθοιτ' ἂν λόγῳ additque argumentum ἔσω φρενῶν γεγῶσα quod respondet Chori argumento ἐντὸς δ' ἄλοῦσα μορσίμων ἀγρενμάτων. Dictum est ἔσω φρενῶν γεγῶσα ut Choeph. v. 230 ἔνδον γενοῦ, χαρᾷ δὲ μὴ ἐκπλαγῆς φρένας, Eurip. Heracl. v. 707 σῶν φρενῶν οὐκ ἔνδον ὄν. Postquam γεγῶσα facili errore, praesertim quum hic scribentis animo λόγῳ obversaretur, in λέγουσα transiit, πείθοιτ' ἂν, quod iam ineptum erat, in πείθω νιν est correctum, a cuius generis correctionibus non abstinuisse

librum Florentinum supra ostendimus. In eo quod sequitur Chori dicto quum *επου* rectius cum participio *λιποῦσα* coniungatur, vocabula *επου* et *πειθου* locis suis mota videntur, idque eo confirmatur, quod illud *πειθουτ' αν* Clytaemnestrae sic clarius apparet respici Chori adhortatione *πειθου*. Chorus enim tribus versibus ad Cassandram conversus quum tertio versu dicat:

πειθοι' αν ει πειθοι'· απειθοιης δ' υσως,

deinde Clytaemnestra item tribus versibus ad Chorum conversa tertio versu:

εσω φρενων γεγωσα πειθοιτ' αν λογω

apte iam Chorus pergit:

πειθου· τα ληστα των παρεστωτων λεγει.

Hoc quoque me movet, ut tribus tantum versibus hanc Clytaemnestrae orationem contineri existimem, etsi quam sint incerta eiusmodi argumenta non ignoro. Ceterum sic quoque aequalitas quaedam in singulis huius colloquii dictis non desideratur, quae in hunc modum versuum numero sunt exaequata:

κλ. XII X. III κλ. III X. II κλ. VII X. II κλ. V X. III

Cavendum vero est, ne nimis arctis finibus talia esse circumscribenda putemus, summamque aequalitatem requiramus, ubi etiam diversitatem quandam esse quaesitam a poeta apparet. Veluti in eo quod proximum est inter Cassandram et Chorum colloquio lyrica pars ita est composita, ut Cassandra una stropha et antistropha ad Apollinem se convertat, deinde duobus stropharum paribus vetera domus scelera, tum duobus Agamemnonis caedem, denique duobus suam ipsius sortem vaticinetur, Chorus initio binis trimetris respondeat, inde a quinta stropha ipse quoque ad lyricos modos transeat. Commaticum hoc carmen sequuntur trimetri, quibus idem argumentum tractatur similisque est singularum partium descriptio. Tribus longioribus orationibus Cassandra eodem ordine de antiquis domus sceleribus, de Agamemnonis caede, de sua sorte dicit; unamquamque Cassandreae orationem excipit Chori dictum quaternorum versuum, sequitur stichomythia ex singulis Cassandreae et Chori versibus constans. Et ut commo tripartito praemissum erat stropharum par, ita hic duobus Cassandreae dictis, quibus unus Chori versus interpositus est, illae tres partes clauduntur. Sed in hac compositionis aequalitate tamen diversitatem secutus est poeta. Nam neque Cassandreae orationes, neque stichomythiae versuum numero exaequatae sunt, illae ex 20, 28,

39 versibus constant, in stichomythiis Cassandra et Chorus primum senos, deinde quinos, denique septenos trimetros loquuntur, ut haec sit trium illarum partium conformatio:

Cass.	Ch.	Stichom.	Cass.	Ch.	Stichom.	Cass.	Ch.	Stichom.
20	4	6 + 6	28	4	5 + 5	39	4	7 + 7

In clausula vero quum uno Chori versu duae distineantur Cassandreae orationes, altera octo, altera novem versuum, haec quidem inaequalitas vitii suspicionem movet. Et turbatum hic aliquid esse iam Henricus Weil animadvertit, qui vss. 1272 — 1273 post v. 1286 collocavit et vss. 1287 — 1290, qui in libris Cassandreae sunt, Choro tribuit. Hoc postremum probari nullo modo potest; quod enim dicit tales de universa hominum conditione sententias virgini mortem propinquam exhorrenti ne Euripidem quidem tributurum fuisse, vaticinari Cassandram, non philosophari: huius argumenti vis aestimari ita tantum posset, si quae horum versuum sententia esset ante exposuisset. Mihi sane communem aliquam sententiam hic proferre, sed talem videtur, quae ex virginis conditione misera apta et cum iis quae antea dixerat coniuncta sit, quamquam obscuram esse horum versuum interpretationem concedo. Alterum vero quod Weilius adicit argumentum in eo positum, quod per totam hanc scenam longioribus Cassandreae orationibus Chorus quaternos versus subiciat, nihil omnino valere ex iis quae supra de huius colloquii compositione a nobis est disputatum apparet. Mirum est non intellexisse Weilius, quum proximis Chori anapaestis generalis sententia contineatur, hanc consimilis argumenti sententiam generalem trimetris expositam non posse eiusdem esse Chori. Sed ne altera quidem mutatio, qua vss. 1272 — 1273

ἀλλ' εἶμι καὶν δόμοισι κοκύσουσ' ἐμὴν

Ἀγαμέμνωνός τε μοῖραν. ἀρχαίτω βίος

post v. 1286 collocat, ullam prae se fert probabilitatis speciem. Cassandra ultimum se dicturam esse praefata hac novissima solis luce, ut occisores poenas aliquando solvant precatur: cui imprecationi quod addit se iam ituram, ut etiam intus suam Agamemnonisque caedem lamentetur, eo mihi quidem mirum in modum imminui et debilitari huius orationis gravitas videtur. Quod incommodum non tollitur καὶν δόμοισι in καὶν θανοῦσι, vel ut Weilius edidit καὶν δαμοῖσι mutato, quin etiam augetur, quum Agamemnonis commemoratio omnino hic aliena sic etiam magis est inepta. Omnes, credo, qui quid quamque personam et quo deceat loco, recto usu iudicio sentiunt, non posse hic hos versus Cassandreae tribui concedent: hoc tamen recte monuit Weilius, ne eo

quidem loco quo in libris perhibentur, recte positos videri. Quod ut statuum non solum eo commoveor, quod horum versuum sententia non satis apte cum proximorum coniuncta est, neque quod *ἰὼ ξένοι* aptius in orationis initio ponitur, neque denique quod bis et accedere ad aedes et iterum reverti virginem fortem non decet, sed etiam alio quodam utor argumento, quo exposito simul quo potissimum loco illi versus ponendi sint apparebit. Cassandra orationem suam, quae v. 1253 finitur, ita absolvit ut iam nihil additura esse videretur; sed Chori oratione miserantis eam et interrogantis etiam retinetur, colloquiumque ita denuo instituitur. Post huius stichomythiae v. 1264 ad aedes se convertit introitura, sed repente revertitur horrore percussa, ut proximus Chori versus docet: *τί δ' ἐστὶ χροῖμα; τίς σ' ὑποστρέφει φόβος;* Continuat colloquium, donec post v. 1271 Cassandra duobus illis de quibus disputamus versibus se domum intraturam esse ostendit, nihilominus tamen manet et pergit *ἰὼ ξένοι κ. τ. λ.* Hic dupliciter contra constantem quendam tragoediae usum peccatum est, primum eo quod media stichomythia, versuum continuatione serieque non interrupta, actio ipsa interrumpitur scenaeque quam dicunt ad exitum videtur esse perducta. Hic enim duo vel plures versus Cassandreae tribuendi erant, quibus absoluta haec pars distineretur ab ea quae proxime sequitur. Quumque, ut supra a nobis expositum est, tria illa huius scenae membra tripartita sequatur conclusionis loco nova diversae compositionis pars, eiusque rei ratio cum actione rerumque conditione coniuncta esse debeat, dubitari nequit, quin ipso hoc loco quo scenam relictura est Cassandra, institutam compositionis rationem absolverit poeta, quumque illa revertatur, continuatum colloquium nova conformatum arte conclusionis loco adiecerit. Ex quo efficitur, ut plures hic Cassandreae versus requirantur. Sed etiam alia re peccatum est contra communem omnium scenarum, tragicorum ut comicorum usum, ex quo si quid acturi sunt histriones, id simul verbis narrant se esse acturos. Hic vero Cassandra post v. 1264 tacita ad aedes se confert, idque eam fecisse ex proximo demum Chori versu colligimus, cur illa subito revertatur interrogantis. Utrique incommodo occurritur duobus illis versibus huc transpositis et cum versu 1264 coniunctis in hunc modum:

*ἀλλ' εἴμι κἀν δέμοισι κοκύσουσ' ἐμὴν
Ἀγαμέμνονός τε μοῖραν. ἀρκεῖτω βίος.
ἰὼ πάτερ σοῦ σῶν τε γενναίων τέκνων.*

Nunc demum haec verba facilem habent explicationem. Postquam enim Cassandra v. 1249 dixit: *ἄραφ' ἰούσα τλήσομαι τὸ κατθανεῖν*, deinde vero a Choro retenta ex-

posuit nihil esse lucri in mora, mortem non posse vitari, gloriosam vero mortem praestare, apte iam illis verbis repetitis se ituram esse dicit, ne fortis et generosa virgo ante aedes comprehendatur, sed intus una cum Agamemnone intereat. Recte igitur Agamemnonem hic commemorat, hoc enim dicit: „sed ibo et neci me tradam, ut sicuti hic vobis Agamemnonis meamque ipsius necem vaticinata sum, ita intus quoque Agamemnonis meamque sortem deplorem.“

Vitium eo ortum esse videtur quod librarius a verbis *ἰὼ πάντες* ad verba *ἰὼ ξένοι* aberravit vitioque cognito vs. 1264 — 1271 in margine posuit. Quodsi recte de transferendis his versibus disputavimus, iam tertia huius colloquii pars non usque ad v. 1271, sed ad v. 1264 pertinet, eaque est compositionis ratio, ut quo concitator animus Cassandrae existat, eo longiores fundat orationes, breviores sint stichomythiae, prima Cassandrae oratio ex 20, altera ex 28, tertia ex 39 versibus constet, in stichomythia prima Chorus et Cassandra senos, in altera quinos, in tertia quaternos versus pronuntient, eaque pars tribus Cassandrae versibus absolvatur. Ultima denique pars ex stichomythia et duabus Cassandrae orationibus, una sex altera novem versuum constat, quibus unus Chori interpositus est versus. Et si quem talia delectant, prioris huius orationis sex versus additi omnium primi membri versuum numero alterius membri numerum versuum efficiunt, alterius vero orationis novem versus additi omnium alterius membri versuum numero versuum numero tertii membri aequant.

